

Ірина Русенко,

старший викладач кафедри філософії,
політології та юридичної логіки
Львівського державного університету
внутрішніх справ

УДК 340.12

***Філософсько-правове розуміння
принципів права у правовій системі
Європейського Союзу***

У період становлення Україною самостійності та формування демократичних засад суспільного розвитку дедалі більшого інтересу набуває процес євроінтеграції, що виражається в об'єднанні держав у велику спільноту – Європейський Союз. Своєю чергою, таке масштабне об'єднання є престижним співтовариством, в основу якого покладено людські та моральні цінності.

Феномен Європейського Союзу, як і його правової системи, стали одними з чільних питань сучасної правової науки. Всього за декілька десятиків років європейське об'єднання досягло свого масштабного розвитку і створило перспективне об'єднання країн із різними економічними, політичними, соціальними та правовими системами.

Правова система Євросоюзу, як будь-якої демократичної країни, складається з певних структурних елементів. Ядром правової системи

Європейського Союзу є принципи права.

Значний внесок у визначення місця та ролі принципів права як одного із джерел права Європейського Союзу стали праці вітчизняних науковців С. Шевчука [18], О. Стрельцової [6], В. Колісниченка [2], М. Корнієнка [1], В. Муравйова [3], І. Жукевича [15; 19], закордонних авторів А. Татама [5], В. Кернза [7] та ін.

Принципи права Європейського Союзу становлять самостійну правову категорію правової системи. Це пояснюється насамперед тим, що на сьогодні немає чіткого однозначного підходу до їх трактування та розуміння, оскільки саме принципи права наділено багатоманітною функціональністю.

Правильне розуміння ролі та місця принципів права у правовій системі має важливе значення, оскільки це – керівні ідеї, що містять у собі

правові цінності та моральні засади, властиві правовій системі Європейського Союзу.

Погляди вчених щодо визначення поняття принципів права можна звести до двох основних підходів: 1) позитивістський, згідно з яким принципи права – це основоположні засади, закріплені в нормах права; 2) ідеологічний: принципи права – це керівні ідеї, що одержали відображення у праві [15].

На думку М. Корнієнка, принципами права є відправні начала, незаперечні вимоги, що ставляться перед суб'єктами застосування, та виражають найважливіші закономірності й підвалини цього типу відносин, вирізняються універсальністю, вищою імперативністю, загальною значущістю і стабільністю [1, 21]. О. Красавчиков також пропонує розглядати принципи права як начала, керівні ідеї, закріплені в нормах чинного законодавства [16, с. 24].

Питання місця і функціонального характеру принципів права Європейського Союзу є досить складним, оскільки пов'язане з неоднорідною інституційною системою права ЄС, йому властивий наднаціональний характер.

Своєрідне авторське трактування принципів права провів В. Колісниченко, який визначив їх як керівні засади, що концентровано виражають важливі сутнісні риси і цінності, властиві правовій системі Європейського Союзу, визначають конкретний зміст і загальну концептуальну спрямованість правового регулювання суспільних відносин у рамках інтеграційного об'єднання – Європейського Союзу, вирізняються різноманіттям походження (матеріальними джерелами), джерелами їх закріплення (формальними джерелами), у змістовному плані та за функціональним значенням [2, 17].

З огляду на складну природу правової системи Європейського Союзу,

що сформувалася як узагальнена сукупність правових систем різних країн, які стали учасницями Європейського Співтовариства, розглядаються декілька варіантів значень принципів права.

Насамперед принципи права Європейського Союзу слід розуміти у двох аспектах: як джерело права, що закріплено в основних нормативних документах Європейського Союзу (писане право), і як загальні фундаментальні принципи права, що не мають чіткої, достатньо вираженої форми (неписані).

В. Муравйов відносить принципи права до категорії основних джерел права Євросоюзу [3, 56–57]. Принципи права ЄС як самостійне джерело права закріплено в численних нормативних актах співтовариства, таких як Лісабонські консолідовані договори про Європейський Союз і функціонування Європейського Союзу.

Для прикладу, ст. 13 Договору про заснування Європейської спільноти закріплює принцип заборони дискримінації «... ЄС має на меті боротися проти будь-якої дискримінації за ознаками статі, раси чи етнічного походження, релігії чи переконання, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації» [4]. У цьому випадку чіткого посилання на зазначення терміна «принцип» немає, проте він впливає зі змісту норми договору.

У нормах договірної права ЄС безпосередньо може і не міститися вказівка на термін «принцип»; розуміння його наявності може виникати в результаті комплексного аналізу та визначення характеру самої суті норми. Тобто, принципи права можна переділити на такі, що безпосередньо містяться в нормах, і такі, що логічно впливають зі змісту норми права.

Своє бачення на форму виразу права в Європейському Союзі висловив англійський вчений А. Татам у праці «Право Європейського Союзу», який називає джерелом не сам принцип, а прецедентне право, що, своєю

чергою, охоплює всю судову практику європейських судів: рішення, загальні принципи і навіть доктрину за умови, що це стосується питань права ЄС [5, с. 50].

Безсумнівним видається той факт, що принцип права є зовнішньою формою буття права та виражає основні засади формування правової системи Європейського Союзу. Проте дедалі більшого обговорення потребує група загальних принципів права, що пов'язано з їхнім складним змістовним навантаженням і сутнісним значенням.

Загальні принципи права формують неписані джерела правової системи Європейського Союзу [19; 13; 5]. Вони посідають важливе місце в системі джерел права співтовариства, оскільки підставою їх виникнення та подальшого розвитку стало об'єднання декількох правових систем, що пояснює особливий наднаціональний характер Євросоюзу.

Дещо відмінну позицію висловила Д. Булгакова [14], яка вважає, що загальні принципи права закріплюються в установчих договорах та належать до «первинного права» ЄС. Не завжди вони виражені чітко і ясно, але процес тлумачення з боку Суду ЄС дозволяє з'ясувати їх наявність і зосереджує увагу на необхідності більш чіткого їх формування в подальших редакціях «установчих договорів» [14, с. 11]. Така група загальних принципів формує писане право ЄС.

Спектр поглядів щодо визначення конкретного переліку і змісту загальних принципів, які діють в ЄС, є досить широким [6, с. 517]. Одну з найбільш повних класифікацій загальних принципів наводить британський учений В. Кернз, який вважає, що право ЄС містить у собі: по-перше, загальні принципи, які є спільними для правових порядків декількох держав-членів; по-друге, загальні принципи, які походять із природи права ЄС; по-третє, загальні принципи міжнародного права [7, с. 104].

Дещо іншу позицію щодо визначення правових принципів ЄС займає Л. Ентін, який вважає невірним віднесення до загальних принципів права ЄС принципи взаємовідносин права ЄС з міжнародно-правовою системою, національними системами права держав-членів, а також принципи судочинства, оскільки принципи, що регулюють взаємодію права ЄС і держав-членів, утворюють не загальні фундаментальні принципи права, а складову частину *acquis communautaire* – правового доробку ЄС, і як такі мають обов'язковий характер [6, с. 267; 13, с. 93]. Звісно, правові наслідки перших і других майже рівнозначні, проте правові підстави їх існування та використання не збігаються. Фундаментальні загальні принципи права ЄС не встановлюються, а лише підтверджуються як такі установчими актами і рішеннями Суду ЄС. Натомість принципи, що регулюють взаємодію права ЄС із національним правом держав-членів і міжнародним правом, здебільшого є результатом правотворчої діяльності Суду ЄС [13, с. 53–55].

Враховуючи наднаціональний характер правової системи ЄС та саму складність з'ясування природи правових принципів, Л. Ентін звужив їх класифікацію та виокремив загальні принципи права ЄС з-поміж інших принципів. Отже, загальні принципи права ЄС є результатом гармонійного співжиття суб'єктів у суспільстві. Такі принципи конкретизуються терміном як «фундаментальні», такі, що історично створені соціумом. В європейському співтоваристві вони лише можуть підтверджуватися та тлумачитися як у рішенні суду ЄС, так і установчими актами.

Інституційним суб'єктом, який уповноважений застосовувати, інтерпретувати та роз'яснювати загальні принципи права, є Суд Європейського Союзу. Саме він є правотвірним органом [17, с. 154] і гарантом підтримки

інституційної рівноваги всередині ЄС, формує прецедентне право [17, с. 155]. Часте використання правових принципів у практиці Суду ЄС є реальним утіленням судочинства, де панує верховенство права – право природне. Таке право знаходить відображення в судових рішеннях, має обов'язковий характер на підставі розумності, справедливості та авторитетності судових рішень, а не «наказу суверена під загрозою», як результату виявлення волі політичного органу [18, с. 20].

У науці немає однозначного трактування розуміння поняття «загальні принципи права». Їх виокремлюють як один із елементів системи джерел права ЄС. Водночас загальні принципи права можна окреслити як основоположні засади формування правового поля діяльності Європейського Союзу. Вони визначають правові рамки та межі діяльності права, яке втілює основи природного права.

Досить цікавою видається позиція О. Тюріної щодо загальних принципів права ЄС, які, на думку автора, становлять достатньо широке коло фундаментальних категорій правової дійсності, що виражають основи справедливості [20, с. 50].

Український вчений М. Марчук, розкриваючи принципи права Європейського Союзу, переділяє їх на загальні принципи права та спеціальні. Загальні принципи права визначають створення, застосування і захист правової системи Євросоюзу в цілому, безвідносно до конкретних предметів її регулювання. Загальними вони є тому, що властиві всім правовим системам держав – учасниць співтовариства [21, с. 26]. Таке пояснення загальності є логічним, бо джерелом походження загальних принципів права ЄС є безпосередньо як договори Співтовариства, так і правові системи країн – учасниць ЄС [22, с. 135].

М. Марчук до загальних принципів права ЄС відносить принцип свободи,

принцип демократії, принцип поваги прав людини та основних свобод, принцип правової держави тощо [21, с.26].

Тобто, загальні принципи права ЄС одержали витoki з правових систем країн-учасниць як найкращі властивості та ідеї права. Найкращі властивості, характеристики принципів правових систем європейських держав сформували нову правову систему, що в подальшому визначили основи наднаціонального характеру правової системи Європейського Союзу. Тому загальні принципи права є виявом об'єднаного процесу найкращих правових принципів, а, отже, можуть уважатися загальними.

Принципи свободи, демократії, рівності, поваги до прав та основних свобод є основними фундаментальними, тобто, загальними принципами права.

Загальні принципи права є концентрованим виразом найбільш суттєвих рис і цінностей, притаманних правовій системі ЄС. У них знаходять свій вираз важливі демократичні традиції, що поділяються державами-членами та самим ЄС [6, с. 268].

І. Грицьак намагався визначити природу і місце загальних принципів права ЄС. На думку науковця, «принципи права ЄС є неписаними джерелами, що походять від судової винахідливості й застосовуються суддею відповідно до спільних цінностей і норм, які становлять конституційну філософію та політику судочинства. Однак процес «відкриття» основних загальних принципів правопорядку ЄС надає власні характеристики, що ще раз ілюструють специфічність договірної системи Співтовариства» [9, с. 100]. З наведеного вище можна дійти висновку, що принципи розуміються у двох вимірах: 1) принципи міжнародного та внутрішнього права держав – членів ЄС; 2) принципи правової системи ЄС [19, с. 45].

Загальні принципи права відіграють одну з найважливіших ролей, оскільки спрямовані на подолання прогалин

у праві Європейських Співтовариств. Прогалина у праві Європейського Союзу – відсутність правової норми, яка необхідна для здійснення цілей Європейського Союзу та Співтовариств [8].

Очевидним є той факт, що через наднаціональний характер правової системи ЄС існують певні прогалини в регулюванні суспільних відносин – коли національне законодавство не здатне вирішити конкретної проблеми, а право ЄС нормативно не визначило процедури врегулювання. У таких випадках використовуються загальні принципи, які мають допомогти в тому випадку, коли законодавча влада не запропонувала суду жодного придатного правила [10, с. 131]. Такі принципи вміщують у собі найважливіші суттєві риси та моральні цінності права.

В основі загальних фундаментальних принципів права ЄС панує антропоцентричне бачення суспільних процесів, де чільне місце посідає людина, її інтереси та соціальне благо. Метою таких принципів є запобігання порушенню гармонії правової системи Європейського Союзу в цілому.

Досить цікавою, на наш погляд, видається думка про те, що загальні принципи права не лише покликані гармонізувати суспільний правопорядок, а й забезпечити захист головних надбань цивілізації, до яких належать демократія, основоположні права людини, свобода.

На особливу увагу заслуговує зміст ст. 2 Договору про Європейський Союз, у якому визначається основа формування європейської спільноти – «Союз засновується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права і поваги до прав людини, включно з правами осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де домінують плюралізм, недискримінація, терпимість, справедливість,

солідарність і рівність між жінками і чоловіками» [3, с. 530].

Такі ключові ознаки, що стали базисною основою для зародження та розвитку Євросоюзу, можна з упевненістю назвати головними цінностями Європейського Союзу.

Цінності Європейського Союзу – це загальні принципи права ЄС найбільш високого порядку («мегапринципи»), що відображають основні засади, які утворюють правове надбання сучасної європейської цивілізації, дотримання яких гарантовано на високому – наднаціональному рівні. Якщо цим «мегапринципам» надати правового життя, то їх можна назвати і принципами-цінностями. Багато які з них (свобода, демократія, права держава, повага прав людини та основних свобод) раніше було закріплено у ст. 6 Договору про Європейський Союз 1992 р., де було названо «принципами» [2, с. 11].

Для кращого розуміння першоснови формування принципів права ЄС потрібно з'ясувати, що слід розуміти під поняттям «цінності».

«Цінність» – те, що має певну матеріальну або духовну вартість [11, с. 238]. Основні цінності, що були покладені в основу правової системи Європейського Союзу, формувалися під впливом історичного розвитку цивілізації та є його безумовним надбанням. Так, у преамбулі Договору про Європейський Союз вказується, що ЄС буде розвиватися, «черпаючи натхнення з культурної, релігійної та гуманістичної спадщини Європи, від якої розвинулися універсальні цінності непорушних та невід'ємних прав людини, свободи, демократії, рівності та правової держави...» [3, с. 528], що чітко ознаменовує співтовариство як об'єднання держав на основі гуманістичних поглядів. Людина є чільною ланкою цих цінностей, саме на неї спрямовані ці універсальні засади права в Євросоюзі.

Цінність у праві Європейського Союзу, як і принципи права, вирізняють

в окрему групу джерел права ЄС. Так, В. Муравйов відносить цінності до основних джерел права Євросоюзу [3, с. 56–57]. Виокремлення цінностей як самостійного джерела права у правовій системі Євросоюзу пов'язано з тим, що в установчих документах ЄС (ст. 2 Договору про створення Європейського Союзу) визначено цінностями ЄС людську гідність, свободу, демократію, рівність, верховенство права і повагу до прав людини. Згодом їх було замінено терміном «принципи». Саме слово «цінність» є поняттям, що належить більше до сфери моралі (моральності), ніж до права як юридичного явища [23, с. 58].

Філософське усвідомлення необхідності побудови ЄС на загальнолюдських цінностях логічно впливає із самого призначення такого союзу. Для прикладу, преамбула проекту Конституції 2005 р. описувала Європу як привілейований простір людської надії, «усвідомлюючи, що Європа є континентом, який несе цивілізацію; що його жителі, які приходили послідовними хвилями з перших років існування людства, послідовно розвивали там цінності, що затверджують гуманізм: рівність людей, свободу, повагу до розуму» [12].

Принципи права, що закладають основні засади правового розвитку, акумулюють у собі найважливіші цінності, які є історичним здобутком цивілізації та зосереджені на потребах людини. Більше того, такі цінності виявляють людське благо, що сприяє подальшому суспільному розвитку. Людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права і повага до прав людини, як цінності Європейського Союзу, – це «європейські правові стандарти». Останні мають певну сутнісну орієнтацію на європейську демократичну правову культуру, морально-правові цінності, традиції, звичаї тощо [24, с. 380].

Загальні фундаментальні принципи права Євросоюзу, що містять основні цінності, людське благо, є най-

ефективнішою формою виразу права. Вони формують правовий стандарт, де людина, її права та свободи є базисом для розширення та будови правової системи Європейського Союзу.

Важливо підкреслити, що в ч. 3 ст. 6 Договору про Європейський Союз зазначено: «Союз шанує засадничі права, що їх гарантовано Європейською Конвенцією про захист прав людини та засадничих свобод, що впливають із конституційних традицій, спільних у державах-членах, і трактує їх як загальні принципи права Спільноти» [25].

Важливим є положення зазначеного Договору, де вказано, що «Союз є відкритим для всіх європейських держав, які поважають його цінності і які беруть на себе зобов'язання їм спільно сприяти». Безперечно, це свідчить про те, що цінності є основою формування європейського співтовариства, а їх дотримання – основна вимога до країн-членів.

Правова система Європейського Союзу з її особливим наднаціональним характером не обмежується територіальними рамками, Європа закінчується там, де закінчується визнання її власних принципів [12].

Отже, підсумовуючи, варто наголосити, що принципи права Європейського Союзу мають неоднозначне трактування і їх треба розуміти в двох аспектах: 1) як найважливіші цінності, «мегапринципи», що відображають людське благо, 2) одне із джерел права. Загалом принципи є базисом формування правової системи і спрямовані на подолання прогалів у законодавстві, суперечностей між нормами писаного права країн-учасниць для забезпечення гармонізації суспільства. Визначення принципів права ЄС крізь призму цінностей є вагомою підставою вважати, що принципи як керівні ідеї у праві стали прагненням до створення простору добробуту, де людська особистість, мораль і повага співіснують як єдине ціле.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корнієнко М. В. Співвідношення права ЄС та європейського права / М. В. Корнієнко // *Право і суспільство*. – 2012. – № 3. – С. 21.
2. Колесніченко В. В. Принципи права Європейського Союзу: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / В. В. Колесніченко. – Одеса, 2010. – С. 11.
3. *Право Європейського Союзу* : [підручник] / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.
4. *Договір* про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс] / Конституційні акти Європейського Союзу. – Ч. I / упор. Г. Друзенко ; За заг. ред. Т. Качки. – К. : видавництво «Юстініан», 2005 р. – 512 с. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017/print1363700914292440
5. Татам А. *Право Європейського Союзу* / А. Татам / [пер. з англ.]. – К. : Абрис, 1998. – 424 с.
6. Стрельцова О. В. Загальні принципи права як джерело прав Європейського Союзу / О. В. Стрельцова // *Правова держава : щорічник наук. пр.* – 2003. – Вип. 14. – С. 516–527. – Бібліогр.: 28 назв. – укр.
7. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу / В. Кернз / [пер. з англ.]. – К. : Знання, 2003. – 381 с.
8. *Право Європейського Союзу: система, джерела, особливості* [Електронний ресурс] / О. Головка – Гавришева. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nzclubp/2008_2/37715.pdf
9. Грицяк І. А. *Право та інституції Європейського Союзу* : [навч. посіб.] / І. А. Грицяк. – К. : К.І.С., 2006. – 300 с.
10. Погребняк С. П. Роль основоположних принципів у застосуванні права / С. П. Погребняк // *Проблеми філософії права*. – 2008–2009. – Т. VI–VII. – С. 131.
11. *Словник української мови* : В 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970–1980. – С. 662.
12. Гервас С. *Європейські цінності: між ідеалом, дискурсом і реальністю* [Електронний ресурс] / С. Гервас. – Режим доступу : http://rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html#_ftn9
13. *Європейське право* : [учебник] / [под ред. Л. М. Энтина]. – М. : Изд-во НОРМА, 2000. – 720 с.
14. *Особливості «первинних» джерел права Європейського Союзу* [Електронний ресурс] / Д. О. Булгакова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vonu_prav/2010_1/01.pdf
15. *Явні та неявні принципи права: поняття, ознаки та особливості* [Електронний ресурс] / І. Жукевич. – Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/24/143/5469#chapter>
16. *Советское гражданское право* : [учеб.] : в 2 т. / под ред. О. А. Красавчикова. – М. : Высшая школа, 1968. – Т. 1. – С. 24.
17. Фесенко В. Окремі аспекти взаємодії суду ЄС з національними та міжнародними юрисдикційними органами / В. Фесенко // *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. – 2012. – № 1. – С. 152–155.
18. Шевчук С. Свобода вираження поглядів: практика Європейського суду з прав людини у порівняльній перспективі / С. Шевчук. – К. : видавництво «Реферат», 2005. – 192 с.
19. Жукевич І. Принципи права Європейського Союзу як гарантія реалізації захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні / І. Жукевич // *Університетські наукові записки*. – 2009. – № 1. – С. 44–48.
20. Тюріна О. *Основи права Європейського Союзу* : [навч. посібник] / О. В. Тюріна. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2012. – 100 с.
21. Марчук М. І. *Право Європейського Союзу* : [навч. посіб.] / М. І. Марчук ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2012. – 236 с.

22. *Hartley T. C.* The foundations of European Community Law / T. C. Hartley. – Oxford university press. – 2003.

23. *Аракелян М.* Право Європейського Союзу : [підручник для студ. вищих навч. закл.] / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. – Одеса : Фенікс, 2012. – 390 с.

24. *Верховенство права: традиція доктрини і потенціал практики* / М. Г. Патеї – Братасюк, В. Д. Гвоздик, О. Г. Мурашин та ін. ; За заг. ред. М. Г. Патеї – Братасюк : [монографія]. – К. : Видавництво Європейського університету, 2010. – 536 с.

25. *Договір* про створення Європейського Союзу [Електронний ресурс] / за заг. ред. Т. Качки, перекл. Г. Заворітня. – Режим доступу : http://eu-directory.ru/index.php?act=show&doc_id=6&id=74

Русенко І. Я. Філософсько-правове розуміння принципів права у правовій системі Європейського Союзу

У статті розкрито питання розуміння принципів права Європейського Союзу. Дано поняття принципів права ЄС, класифікацію та їх основні властивості. Автором розглянуто основні засади та правові цінності принципів права ЄС. Визначено роль і місце загальних принципів права у формуванні правової системи Європейського Союзу.

Ключові слова: принципи права ЄС, джерело права, правова система ЄС, цінності права, загальні принципи права ЄС.

Русенко И. Я. Философское – правовое понимание принципов права в правовой системе Европейского Союза

В статье раскрыты вопросы понимания принципов права Европейского Союза. Автором даны понятие принципов права ЕС, классификации и их основные свойства. Рассмотрены основные принципы и правовые ценности принципов права ЕС. Определены роль и место общих принципов права в формировании правовой системы Европейского Союза.

Ключевые слова: принципы права ЕС, источник права, правовая система ЕС, ценности права, общие принципы права ЕС.

Rusenko I. Philosophical and legal understanding of law principles in the legal system of European Union

Understanding the principles of the European Union is revealed in the article. The concept of the principles of EU law, classification and their basic properties are exposed. The author deals with the basic principles and values of the legal principles of EU law. The role and the position of general law principles are determinate in forming the EU legal system.

Key words: principles of EU law, source of law, legal system of the EU, the value of law, general principles of EU law.